

POSTANOWIENIE

Dnia 31 maja 2022r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział II Cywilny - Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Ewa Blumczyńska

po rozpoznaniu w dniu 31 maja 2022 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku P. D. i E. M.

przy uczestnictwie (...) Spółka Akcyjna
z siedzibą w W.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gnieźnie

z dnia 23 grudnia 2019r.

sygn. akt I Ns 1252/14

postanawia :

I. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że :

1) w pkt 8 zasądzoną kwotę obniżyć do 62 749 (sześćdziesiąt dwa tysiące siedemset czterdzieści dziewięć) zł;

2) w pkt 9 zasądzoną kwotę obniżyć do 45 157 (czterdzieści pięć tysięcy sto pięćdziesiąt siedem) zł;

II. w pozostałym zakresie apelację oddalić;

III. nakazać ściągnąć od uczestnika na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Poznaniu) 10 148,08 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

IV. zasądzić od uczestnika na rzecz każdego z wnioskodawców po 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa radcowskiego w postępowaniu apelacyjnym.

Ewa Blumczyńska

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy E. M. i T. M. oraz P. D. wnieśli o ustanowienie na czas nieokreślony służebności przesyłu obciążającej nieruchomości:

- działkę nr (...) położoną w miejscowości D., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...);

- działkę nr (...) położoną w miejscowości W., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...);

- działki nr (...) położone w miejscowości W. i nr 7 położona w miejscowości N., dla których prowadzona jest księga wieczysta nr (...);
- działkę nr (...) położoną w miejscowości N., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...);
- działki nr (...) położone w miejscowości S., dla których prowadzona jest księga wieczysta nr (...);
- działkę nr (...) położoną w miejscowości S., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...);
- działki nr (...) położone w miejscowości S., dla których prowadzona jest księga wieczysta nr (...)

na rzecz przedsiębiorcy, (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., której treścią jest znoszenie istnienia zlokalizowanych na ww. działkach urządzeń energetycznych, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., stanowiących własność (...) S.A. (...) Gazociągów Tranzytowych z siedzibą w W. oraz zapewnienie prawa korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji, remontów, modernizacji urządzeń i przewodów lub wprowadzania nowych obwodów elektrycznych wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren odpowiednim sprzętem. Nadto domagali się zasądzenia od uczestnika wynagrodzenia za ustanowienie służebności.

W uzasadnieniu wnioskodawcy wywodzili, że na ww. działkach znajduje się gazociąg tranzytowy o średnicy 1400 mm wraz ze światłowodem i infrastrukturą towarzyszącą, wchodzące w skład przedsiębiorstwa przesyłowego prowadzonego przez uczestnika postępowania.

Prowadzone z uczestnikiem przed wszczęciem postępowania rozmowy nie doprowadziły do porozumienia w zakresie ustanowienia służebności.

Uczestnik postępowania (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., wniósł o oddalenie wniosków w całości i zasądzenie od wnioskodawców na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Uczestnik wywodził, że podstawą oddalenia wniosku winna być trwała zmiana treści prawa własności. Zawarł on bowiem z właścicielami nieruchomości szereg umów, na mocy których wyrazili oni zgodę na wybudowanie i trwałe posadowienie na nieruchomościach gazociągu tranzytowego o średnicy 1400 mm. Nadto strony uzgodniły kwoty odszkodowania uzupełniającego i dodatkowego, które w całości wyczerpały roszczenia wobec uczestnika z tytułu lokalizacji gazociągu.

Podniósł również, że wynagrodzenie za ustanowienie służebności przesyłu nie powinno obejmować obniżenia wartości nieruchomości, ponieważ ewentualnym adresatem tych roszczeń powinna być gmina, a nie przedsiębiorca przesyłowy – co do decyzji lokalizacyjnych i planów miejscowych sprzed 1 stycznia 1995 r. Nadto nabycie nieruchomości nastąpiło już w stanie obciążonym urządzeniami przesyłowymi. Gazociąg wybudowano na nieruchomościach w latach 1996 – 1998, zaś decyzje o pozwoleniu na jego użytkowanie wydano w listopadzie i grudniu 1998 r. W stosunku do nieruchomości obejmujących działki ewidencyjne nr (...) (KW (...)) uczestnik zawarł z wnioskodawcą umowę, która wyczerpała roszczenia z tytułu obniżenia wartości nieruchomości. Zwrócił także uwagę, że gazociąg jamajski jest urządzeniem podziemnym, a nieruchomości wnioskodawców to grunty rolne. Urządzenia przesyłowe znajdują się na głębokości, która nie uniemożliwia rolniczego wykorzystania gruntu. Uczestnik zwrócił też uwagę, że w niniejszej sprawie winien zostać zastosowany art. 322 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przy określaniu wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu. Uczestnik przy budowie poczynił wszelkie starania, aby pozyskać prawa do nieruchomości na zasadzie dobrowolnej. Zawarł też umowy, na mocy których był uprawniony do eksploatacji urządzeń bez dodatkowych świadczeń, za wyjątkiem odszkodowania za każdorazowe zniszczenia. Roszczenia odszkodowawcze we wszelkiej postaci powinny zatem zostać oddalone. Podkreślił przy tym że wykonuje zadania społecznie użyteczne, zapewniając bezpieczeństwo energetyczne obywatelom.

W odniesieniu do wniosku złożonego przez E. i T. M. poza ww. argumentacją (I Ns 1253/14) uczestnik wskazał, że zawarł umowy dotyczące działek ewidencyjnych o numerach: (...) (z M. i T. P.), (...) (ze Z. S.), (...) i (...) (z Rolniczą Spółdzielnią Produkcyjną (...) w N.), 8 (z Rolniczą Spółdzielnią Produkcyjną (...) w N.).

Wnioskodawca w piśmie procesowym z dnia 12 grudnia 2014 r. (k. 96) podniósł, że nie można wywodzić istnienia służebności przesyłu, czy też służebności gruntowej na podstawie umów załączonych do akt sprawy, które określały warunki wybudowania gazociągu i udzielonych zgód na czas budowy. Nadto umowy te nie zostały sporządzone w formie aktu notarialnego, a w § 3 tych umów oświadczenia nie złożył właściciel nieruchomości. Jednocześnie wspomniane tam odszkodowanie dotyczy zniszczenia, a nie wynagrodzenia za ustanowienie służebności. Skoro od 2008 r. powstał nowy stan prawny i istnieje możliwość ustanowienia służebności przesyłu, nie zachodzi konieczność odwoływania się do rozwiązań prawnych wskazanych przez uczestnika postępowania – obligacji realnej lub jej odmiany.

Uprawnienia uczestnika postępowania do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy nie można wyprowadzić z przepisów ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości ani też innych ustaw. Z przepisu art. 305¹ i nast. k.c., dotyczących służebności przesyłu wynika bowiem, że korzystanie przez przedsiębiorcę z cudzej nieruchomości dla potrzeby urządzeń wymienionych art. 49 k.c. wymaga zawarcia umowy z właścicielem tej nieruchomości lub w razie braku takiej umowy, ustanowienia służebności przesyłu na mocy orzeczenia sądowego. Budujący na cudzym gruncie urządzenia przesyłowe musi uzyskać prawo do dysponowania w ten sposób cudzą nieruchomością także wtedy, gdy zmienił się właściciel nieruchomości, na których zostały złożone urządzenia przesyłowe. Wynagrodzenie za obciążenie nieruchomości służebnością przesyłu musi być indywidualizowane, stosownie do doniosłych dla jego określenia okoliczności konkretnego przypadku. Brak jest podstaw do twierdzenia, że wynagrodzenie to nie może być obliczone na podstawie różnicy między wartością nieruchomości bez obciążenia oraz wartością samej nieruchomości z obciążeniem spowodowanym ustanowieniem określonej służebności. Nadto dodali, że samo wykonywanie uprawnień właściciela nie stanowi nadużycia jego prawa własności. Domniemywa się bowiem, że korzystający ze swojego prawa czyni to w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego.

Postanowieniem z dnia 02 lutego 2015r. Sąd Rejonowy w Gnieźnie połączył sprawy z wniosku P. D. oraz E. i T. M. do wspólnego rozpoznania (k. 100).

Swoje dotychczasowe stanowisko uczestnik podtrzymał w piśmie procesowym z dnia 28 sierpnia 2017r. (k. 482). Nadto dodał, że przepisy obowiązujące w dacie przygotowania inwestycji przewidywały dwutorowy sposób regulowania czynności zakładania na nieruchomościach urządzeń przesyłowych. Pierwszeństwo przyznano jednak polubownemu, zgodnemu sposobowi uregulowania. Cel zawarcia umów z właścicielami nieruchomości był wyraźnie zakomunikowany i polegał na pozyskaniu umowy stanowiącej alternatywę dla decyzji wywłaszczeniowej, w trybie przepisów ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości.

Na rozprawie w dniu 30 kwietnia 2019 r. uczestnik postępowania zmienił swoje stanowisko wskazując, że wyraża zgodę na ustanowienie służebności przesyłu (k. 577).

W dniu 22 października 2014 r. T. M. zmarł, a spadek po nim nabyła w całości żona E. M., która samodzielnie popiera wniosek.

Postanowieniem z dnia 23 grudnia 2019 r. Sąd Rejonowy w Gnieźnie:

1) ustanowił na nieruchomości położonej w S., obejmującej działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Gnieźnie prowadzi księgę wieczystą nr (...) służebność przesyłu na rzecz spółki (...) S.A. w W. dla stanowiących jej własność urządzeń przesyłowych, tj. gazociągu tranzytowego o średnicy 1400 mm wraz ze światłowodem i infrastrukturą towarzyszącą w zakresie określonym na mapie i opinii sporządzonej przez biegłego geodetę B. S. w dniu 07 lutego 2018r. (k. 504 – 511) polegającą na:

- **prawie prowadzenia eksploatacji sieci przesyłowej, należącej do uczestnika, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do urządzeń przesyłowych w celu wykonania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych i remontowych oraz usuwania ewentualnych awarii sieci przesyłowej i jej rozbudowy (w ramach przestrzennych ustanowionej służebności i z minimalizacją uciążliwości dla każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych),**
- **obowiązku znoszenia przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia urządzeń wchodzących w skład tej sieci, a także korzystania z nieruchomości obciążonej w sposób zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami dotyczącymi urządzeń przesyłowych, ochrony zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrony środowiska;**

2) **ustanowił na nieruchomości położonej w S., obejmującej działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Gnieźnie prowadzi księgę wieczystą nr (...) służebność przesyłu na rzecz spółki (...) S.A. w W. dla stanowiących jej własność urządzeń przesyłowych, tj. gazociągu tranzytowego o średnicy 1400 mm wraz ze światłowodem i infrastrukturą towarzyszącą w zakresie określonym na mapie i opinii sporządzonej przez biegłego geodetę B. S. w dniu 07 lutego 2018r. (k. 504 – 511) polegającą na:**

- **prawie prowadzenia eksploatacji sieci przesyłowej, należącej do uczestnika, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do urządzeń przesyłowych w celu wykonania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych i remontowych oraz usuwania ewentualnych awarii sieci przesyłowej i jej rozbudowy (w ramach przestrzennych ustanowionej służebności i z minimalizacją uciążliwości dla każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych),**
- **obowiązku znoszenia przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia urządzeń wchodzących w skład tej sieci, a także korzystania z nieruchomości obciążonej w sposób zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami dotyczącymi urządzeń przesyłowych, ochrony zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrony środowiska;**

3) **ustanowił na nieruchomości położonej w S., obejmującej działki nr(...), dla której Sąd Rejonowy w Gnieźnie prowadzi księgę wieczystą nr (...) służebność przesyłu na rzecz spółki (...) S.A. w W. dla stanowiących jej własność urządzeń przesyłowych, tj. gazociągu tranzytowego o średnicy 1400 mm wraz ze światłowodem i infrastrukturą towarzyszącą w zakresie określonym na mapie i opinii sporządzonej przez biegłego geodetę B. S. w dniu 07 lutego 2018r. (k. 504 – 511) polegającą na:**

- **prawie prowadzenia eksploatacji sieci przesyłowej, należącej do uczestnika, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do urządzeń przesyłowych w celu wykonania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych i remontowych oraz usuwania ewentualnych awarii sieci przesyłowej i jej rozbudowy (w ramach przestrzennych ustanowionej służebności i z minimalizacją uciążliwości dla każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych),**
- **obowiązku znoszenia przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia urządzeń wchodzących w skład tej sieci, a także korzystania z nieruchomości obciążonej w sposób zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami dotyczącymi urządzeń przesyłowych, ochrony zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrony środowiska;**

4) **ustanowił na nieruchomości położonej w miejscowości D., obejmującej działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Gnieźnie prowadzi księgę wieczystą nr (...) służebność przesyłu na rzecz spółki (...) S.A. w W. dla stanowiących jej własność urządzeń przesyłowych, tj. gazociągu tranzytowego**

o średnicy 1400 mm wraz ze światłowodem i infrastrukturą towarzyszącą w zakresie określonym na mapie i opinii sporządzonej przez biegłego geodetę B. S. w dniu 07 lutego 2018r. (k. 504 – 511) polegającą na:

- prawie prowadzenia eksploatacji sieci przesyłowej, należącej do uczestnika, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do urządzeń przesyłowych w celu wykonania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych i remontowych oraz usuwania ewentualnych awarii sieci przesyłowej i jej rozbudowy (w ramach przestrzennych ustanowionej służebności i z minimalizacją uciążliwości dla każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych),*
- obowiązku znoszenia przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia urządzeń wchodzących w skład tej sieci, a także korzystania z nieruchomości obciążonej w sposób zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami dotyczącymi urządzeń przesyłowych, ochrony zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrony środowiska.*

5) ustanowił na nieruchomości położonej w W., obejmującej działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Gnieźnie prowadzi księgę wieczystą nr (...) służebność przesyłu na rzecz spółki (...) S.A. w W. dla stanowiących jej własność urządzeń przesyłowych, tj. gazociągu tranzytowego o średnicy 1400 mm wraz ze światłowodem i infrastrukturą towarzyszącą w zakresie określonym na mapie i opinii sporządzonej przez biegłego geodetę B. S. w dniu 07 lutego 2018r. (k. 504 – 511) polegającą na:

- prawie prowadzenia eksploatacji sieci przesyłowej, należącej do uczestnika, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do urządzeń przesyłowych w celu wykonania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych i remontowych oraz usuwania ewentualnych awarii sieci przesyłowej i jej rozbudowy (w ramach przestrzennych ustanowionej służebności i z minimalizacją uciążliwości dla każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych),*
- obowiązku znoszenia przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia urządzeń wchodzących w skład tej sieci, a także korzystania z nieruchomości obciążonej w sposób zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami dotyczącymi urządzeń przesyłowych, ochrony zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrony środowiska;*

6) ustanawiał na nieruchomości położonej w W., obejmującej działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Gnieźnie prowadzi księgę wieczystą nr (...) służebność przesyłu na rzecz spółki (...) S.A. w W. dla stanowiących jej własność urządzeń przesyłowych, tj. gazociągu tranzytowego o średnicy 1400 mm wraz ze światłowodem i infrastrukturą towarzyszącą w zakresie określonym na mapie i opinii sporządzonej przez biegłego geodetę B. S. w dniu 07 lutego 2018r. (k. 504 – 511) polegającą na:

- prawie prowadzenia eksploatacji sieci przesyłowej, należącej do uczestnika, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do urządzeń przesyłowych w celu wykonania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych i remontowych oraz usuwania ewentualnych awarii sieci przesyłowej i jej rozbudowy (w ramach przestrzennych ustanowionej służebności i z minimalizacją uciążliwości dla każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych),*
- obowiązku znoszenia przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonych ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia urządzeń wchodzących w skład tej sieci, a także korzystania z nieruchomości obciążonej w sposób zgodny z aktualnie obowiązującymi*

przepisami dotyczącymi urządzeń przesyłowych, ochrony zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrony środowiska;

7) ustanowił na nieruchomości położonej w N., obejmującej działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Gnieźnie prowadzi księgę wieczystą nr (...) służebność przesyłu na rzecz spółki (...) S.A. w W. dla stanowiących jej własność urządzeń przesyłowych, tj. gazociągu tranzytowego o średnicy 1400 mm wraz ze światłowodem i infrastrukturą towarzyszącą w zakresie określonym na mapie i opinii sporządzonej przez biegłego geodetę B. S. w dniu 07 lutego 2018r. (k. 504 – 511) polegającą na:

- prawie prowadzenia eksploatacji sieci przesyłowej, należącej do uczestnika, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do urządzeń przesyłowych w celu wykonania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych i remontowych oraz usuwania ewentualnych awarii sieci przesyłowej i jej rozbudowy (w ramach przestrzennych ustanowionej służebności i z minimalizacją uciążliwości dla kaźdoczesnego właściciela nieruchomości obciążonych),**
- obowiązku znoszenia przez kaźdoczesnego właściciela nieruchomości obciążonych ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia urządzeń wchodzących w skład tej sieci, a także korzystania z nieruchomości obciążonej w sposób zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami dotyczącymi urządzeń przesyłowych, ochrony zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrony środowiska;**

8) zasądził od spółki (...) S.A. w W. na rzecz wnioskodawcy P. D. kwotę 66.355 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu;

9) zasądził od spółki (...) S.A. w W. solidarnie na rzecz wnioskodawców E. M. i T. M. kwotę 48.753 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu;

10) zniósł wzajemnie koszty zastępstwa procesowego między wnioskodawcami a uczestnikiem;

11) kosztami sądowymi w zakresie dowodu z opinii biegłych obciążył po połowie z jednej strony solidarnie wnioskodawców P. D., E. M. i T. M., a z drugiej strony uczestnika postępowania (...) S.A. w W., przy czym szczegółowe wyliczenie tych kosztów pozostawia referendarzowi sądowemu;

12) w pozostałym zakresie kosztami postępowania obciąża wnioskodawców i uczestnika postępowania w zakresie poniesionym.

Podstawą powyższego rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego:

Wnioskodawczyni E. M. jest właścicielem następujących nieruchomości:

- działki nr (...) położonej w miejscowości D., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...);
- działki nr (...) położonej w miejscowości W., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...);
- działek nr (...) położonych w miejscowości W. i nr (...)położona w miejscowości N., dla których prowadzona jest księga wieczysta nr (...);
- działki nr (...) położonej w miejscowości N., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...).

Wnioskodawca P. D. jest właścicielem nieruchomości:

- działek nr (...) położonych miejscowości S., dla których prowadzona jest księga wieczysta nr (...);
- działki nr (...) położonej w miejscowości S., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...);

- działek nr (...) położonych w miejscowości S., dla których prowadzona jest księga wieczysta nr (...).

Przedmiotowe nieruchomości są niezabudowane i użytkowane rolniczo.

Na przedmiotowych nieruchomościach zlokalizowano odcinek sieci gazowej tranzytowej DN 1400 mm J. – (...), o ciśnieniu roboczym 8,4 MPa, wybudowany w latach 1996 – 1997, będący własnością przedsiębiorstwa przesyłowego (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. i stanowiący fragment systemu przesyłu gazu ziemnego z rosyjskich złóż do Europy. Z przedmiotowym odcinkiem gazociągu związany jest również równolegle zlokalizowany kabel światłowodowy, umieszczony w rurociągu polietylenowym.

Szerokość pasa eksploatacyjnego, a jednocześnie służebności przesyłu dla urządzeń przesyłowych zlokalizowanych na wszystkich ww. działkach wynosi 36 m².

Przed wszczęciem niniejszego postępowania wnioskodawcy zwracali się do uczestnika postępowania w przedmiocie uregulowania stanu prawnego w zakresie służebności przesyłu Powyższe było jednak bezskuteczne.

Wartość jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu wynosi:

- co do działek o nr nr (...) i (...) stanowiących własność P. D.: 66.355 zł.

- co do działek o nr nr (...) stanowiących własność E. M.: 48.753 zł.

Uczestnik zawarł z właścicielami nieruchomości, na których wnioskodawcy domagają się ustanowienia służebności przesyłu, umowy na mocy których wyrazili oni zgodę na wybudowanie na nieruchomościach gazociągu tranzytowego o średnicy 1400 mm i ciśnieniu nominalnym 8,4 MPa wraz z urządzeniami towarzyszącymi i zobowiązali się udostępnić nieruchomość uczestnikowi dla potrzeb wykonania prac budowlanych, konserwacyjnych i remontowych. Umowy te dotyczyły działek nr (...) – z M. i T. P., nr (...) ze Z. S., nr (...) z Rolniczą Spółdzielnią Produkcyjną im. (...) K. w N., (...) (przed podziałem) z K. i W. F., nr (...) z B. i A. D. oraz nr (...) z wnioskodawcą P. D.. Działki ewidencyjne nr (...) powstały na skutek podziału działki ewidencyjnej nr (...). Działka ewidencyjna nr (...) uległa podziałowi na działkę ewidencyjną nr (...).

W umowach tych i po zakończeniu prac strony uzgodniły kwoty odszkodowania za szkody wyrządzone budową gazociągu tj. za poniesione straty w zasiewach, uprawach i zbiorach oraz za zmianę struktury ziemi, jak też ewentualne straty w mieniu ruchomym i nieruchomym lub niemożność korzystania z części nieruchomości spowodowaną brakiem dostępu.

Odszkodowania te wynosiły:

- co do działki nr (...) – 10.800 zł;

- co do działki nr (...) – 2.141 zł;

- co do działki nr (...) – 3.087 zł;

- co do działki nr (...) – 784 zł;

- co do działki nr (...) – 4.822 zł;

- co do działki nr (...) – 1.523 zł;

- co do działki nr (...) – 1.866 zł;

- co do działki nr (...) – 3.769 zł + 435 zł – łącznie 4.204 zł;

- co do działki nr (...) – 10.968 zł;

- co do działki nr (...) – 8.693 zł.

Przy powyższych ustaleniach faktycznych Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Zgodnie z brzmieniem przepisu art. 305¹ k.c., nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu). Z kolei na podstawie art. 305² § 2 k.c., jeżeli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu. Ustanowienia służebności przesyłu (za odpowiednim wynagrodzeniem) może domagać się także przedsiębiorca przesyłowy, jeżeli zawarcia umowy odmawia właściciel nieruchomości (art. 305² § 1 k.c.).

Służebność gruntowa stanowi formę ograniczenia sfery właściciela jednej nieruchomości w celu ułatwienia korzystania z innej nieruchomości. Ograniczenie to znajduje usprawiedliwienie, jeśli zwiększenie użyteczności nieruchomości przewyższa uszczerbek spowodowany zmniejszeniem użyteczności innej nieruchomości. Musi ono czynić zadość interesom każdego właściciela nieruchomości władnącej, a zatem mieć charakter obiektywny i w konsekwencji trwały. Służebności mają różną treść i występują w różnej postaci. Główne kryterium przy ocenie, czy służebność ma na celu zwiększenie obiektywnej i trwałej użyteczności nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części, stanowi społeczno-gospodarcze przeznaczenie tej nieruchomości. Wprowadzenie z dniem 3 sierpnia 2008 r., ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) służebności przesyłu (art. 305¹ – 305⁴k.c.) podyktowane zostało potrzebą uzyskania przez przedsiębiorców tytułu prawnego do cudzych nieruchomości w celu posadowienia na nich urządzeń wskazanych w art. 49 § 1 k.c. Stanowi ona trzecią kategorię służebności obok gruntowych i osobistych. Zgodnie z art. 305⁴ k.c. stosuje się do niej odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, niepubl.). Stąd zakres służebności przesyłu powinien być określony tak, aby przedsiębiorca przesyłowy mógł korzystać z nieruchomości obciążonej w sposób umożliwiający pełne korzystanie z objętych służebnością urządzeń przesyłowych zgodnie z ich przeznaczeniem, w zakresie niezbędnym dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania tychże urządzeń, a z drugiej strony aby ustanowienie służebności nie obciążało w sposób nadmierny nieruchomości obciążonej – art. 285 § 1 k.c. i 287 k.c. w zw. z art. 305⁴k.c.

Służebność przesyłu należy także zakwalifikować do służebności czynnych, co wynika z treści art. 305¹ k.c. Służebność ta polega bowiem na korzystaniu w ograniczonym zakresie z nieruchomości obciążonej.

W niniejszej sprawie bezsporne było, że istnieje konieczność ustanowienia służebności przesyłu na rzecz uczestnika (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., celem prawidłowego korzystania z urządzeń przesyłowych stanowiących jego własność i przebiegających przez nieruchomości, których właścicielami są wnioskodawcy. Sieć gazowa przebiegająca przez nieruchomości wnioskodawców jest częścią systemu gazociągów tranzytowych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i zapewnia ciągłą realizację usługi przesyłu gazu, przy zapewnieniu obowiązujących przepisów prawa. Poza sporem pozostawał również fakt, iż przedmiotowe urządzenia stanowią własność uczestnika (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., a także aktualny przebieg sieci gazowej i położenie innych urządzeń systemu gazowniczego na gruncie wnioskodawców.

Mając powyższe na uwadze zasadne było ustanowienie na nieruchomościach wnioskodawców wskazanych we wniosku, służebność przesyłu na rzecz (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., o przebiegu i zakresie uwidocznionym w opinii i na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego B. S. (k. 504–511 akt), stanowiącej integralną część postanowienia, polegającą na prawie korzystania przez uprawnionego z urządzeń infrastruktury technicznej – elementów sieci gazowej, zgodnie z ich przeznaczeniem, w szczególności zaś nieograniczonym dostępem do tych

urządzeń w razie ich awarii lub w celu eksploatacji, konserwacji, remontów lub modernizacji (punkt 1 - 7 postanowienia).

Przedmiotowym postępowaniem nie objęto działki (...) stanowiącej własność P. D. oraz działki nr (...) stanowiącej własność E. M., z uwagi na brak wniosku w tym zakresie (k. 588).

Należało nadto nadmienić, że do postępowania w sprawie o ustanowienie służebności przesyłu stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące postępowania w sprawie o ustanowienie służebności drogi koniecznej (art. 626 § 3 k.p.c.). Stosując odpowiednio do służebności przesyłu zarówno przepisy materialne dotyczące służebności gruntowych jak i przepisy procesowe dotyczące postępowania w sprawie o ustanowienie służebności drogi koniecznej, należy mieć na uwadze specyfikę instytucji, którą ustawodawca wprowadził do kodeksu cywilnego z dniem 3 sierpnia 2008 r. W szczególności jeśli chodzi o urządzenia przesyłowe już istniejące. Nie budzi bowiem wątpliwości, że w odniesieniu do takich urządzeń sądowe postępowanie cywilne o ustanowienie służebności przesyłu, ogranicza się jedynie do odtworzenia przebiegu takich urządzeń przez nieruchomości obciążoną, ustalenia obszaru służebności przesyłu, niezbędnego do podejmowania przez przedsiębiorcę przesyłowego działań w celu eksploatacji, konserwacji, remontów czy modernizacji urządzeń przesyłowych oraz ustalenia wysokości należnego wynagrodzenia za ustanowienie służebności. Sąd rozpoznaje w tym postępowaniu także zrzut zasiedzenia służebności przesyłu lub służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jeśli taki zarzut został podniesiony przez przedsiębiorcę przesyłowego. Przy ustalaniu wszystkich tych okoliczności, brane są pod uwagę urządzenia przesyłowe w kształcie i o przebiegu już istniejącym. Ma to bowiem znaczenie zarówno dla obszaru służebności, stopnia ingerencji w prawo własności nieruchomości obciążonej i zakresu ograniczeń związanych z ustanowieniem służebności, jak i dla wysokości wynagrodzenia. W razie zaś podniesienia zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu, z dotychczasowym usytuowaniem i przebiegiem urządzeń przesyłowych związane są domniemania ciągłości i zgodności z prawem posiadania służebności. Nadto w tym postępowaniu sąd ma jedynie ustanowić służebność przesyłu, zaś stopień uciążliwości urządzeń przesyłowych i wynikające z ich posiadania ograniczenia dla właściciela nieruchomości obciążonej, znajdują odzwierciedlenie w wysokości wynagrodzenia należnego za ustanowienie służebności.

Wysokość tego wynagrodzenia w niniejszej sprawie ustalono na podstawie opinii biegłego sądowego D. B., którą kwestionował uczestnik postępowania. Nie zgadzał się bowiem z zakresem wartości współczynnika współkorzystania z nieruchomości oraz faktem, że biegły w kwocie wynagrodzenia uwzględnił także czynnik obniżenia wartości nieruchomości związanej z ustanowieniem służebności przesyłu. Uczestnik ostatecznie domagał się też odliczenia od wyliczonych przez biegłego kwot wynagrodzenia wartości odszkodowań, które wnioskodawcy lub ich poprzednicy prawni otrzymali w związku z posiadaniem przedmiotowego gazociągu.

Za ustanowienie służebności przesyłu właściciel nieruchomości obciążonej może żądać od przedsiębiorcy, stosownie do art. 305² § 2 k.c. odpowiedniego wynagrodzenia. Nie zostały przy tym określone wskazówki, w jaki sposób powinna być ustalona wysokość tego świadczenia. W literaturze i orzecznictwie wyrażono zapatrywanie, że można sięgać w tym zakresie, na zasadzie analogii, do wyznaczników wypracowanych w odniesieniu do wynagrodzeń właścicieli nieruchomości obciążonych służebnościami dróg koniecznych. Powinno to być zatem wynagrodzenie jednorazowe – za ustanowienie służebności – co nie wyłącza możliwości określenia sposobu jego zapłaty w postaci świadczeń płatnych okresowo (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1969 r., III CRN 379/68, OSNCP 1969, Nr 12, poz. 223; z dnia 5 kwietnia 2012 r., II CSK 401/11, niepubl.; z dnia 18 kwietnia 2012 r., V CSK 190/11, niepubl.; z dnia 20 września 2012 r., IV CSK 56/12, niepubl.; z dnia 8 lutego 2013 r., IV CSK 317/12, niepubl.). Przy ustalaniu wysokości tego wynagrodzenia należy brać pod uwagę wszystkie okoliczności danej sprawy, interes stron, społeczno-gospodarczy charakter służebności i rekompensaty należnej właścicielowi nieruchomości obciążonej. Określenie w ustawie tego świadczenia jako wynagrodzenia wskazuje, że powinno ono odpowiadać wartości świadczenia spełnionego przez właściciela nieruchomości obciążonej na rzecz podmiotu uprawnionego w ramach służebności lub osiągniętej przez niego korzyści. Za odpowiednie wynagrodzenie może być uznane zatem takie, które będzie stanowić ekwiwalent wszystkich korzyści, jakich właściciel nieruchomości zostanie pozbawiony w związku z jej obciążeniem. Indywidualizowany w konkretnej sprawie sposób obliczenia wynagrodzenia powinien

uwzględniać po stronie właściciela: charakter nieruchomości – jej położenie, rodzaj, rozmiar, kształt, społeczno – gospodarcze przeznaczenie ujęte w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a w ich braku właściwości terenu i sposób korzystania z nieruchomości sąsiednich, utratę pożytków, zakres ograniczenia w prawie rozporządzania, swobodnego decydowania o przeznaczeniu nieruchomości, zagospodarowania jej, zakres i sposób ingerencji przedsiębiorcy oraz pozbawienia władztwa nad nią, sposób przebiegu urządzeń, trwałość i nieodwracalność obciążenia w dłuższej perspektywie oraz uciążliwość ustanowionego prawa. Po stronie przedsiębiorcy rozważaniu podlegać powinno z kolei, że za pośrednictwem urządzeń realizuje on cele społeczne w odniesieniu do dostarczania energii elektrycznej, wody czy paliw, także właścicielowi nieruchomości obciążonej, doprowadzenie tych nośników tysiącom osób musi odbywać się za pomocą sieci (instalacji i urządzeń), które posadzić trzeba na wielu gruntach stanowiących własność osób trzecich. Przy czym to względy społeczne nakazują ograniczenie ich prawa własności. Korzystanie z tych nieruchomości w zakresie ustanowionej służebności wpływa na wartość przedsiębiorstwa i możliwość prowadzenia działalności gospodarczej. Nadto korzystanie z energii elektrycznej i paliw oddziałuje na rozwój społeczno – gospodarczy oraz lepsze wykorzystanie nieruchomości. Z uwagi na faktyczną niemożność wyliczenia przedmiotowego wynagrodzenia w oparciu o korzyści uzyskiwane przez przedsiębiorcę zasadne jest ich określenie z perspektywy interesów ekonomicznych właściciela nieruchomości. Przytoczone przykładowo czynniki, podlegające ocenie we wzajemnym powiązaniu, znalazły wyraz w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego, które oddają istotę tej problematyki (por. uchwałę z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 29/05, OSNC 2006, Nr 4, poz. 64; postanowienia: z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 444/09, niepubl.; z dnia 5 kwietnia 2012 r., II CSK 410/11, niepubl.; z dnia 18 kwietnia 2012 r., V CSK 190/11, niepubl.; z dnia 20 września 2012 r., IV CSK 56/12, niepubl.; z dnia 8 lutego 2013 r., IV CSK 317/12, niepubl.). Wnioski wysnute z rozważenia wszystkich istotnych w konkretnej sprawie wyznaczników stanowią również podstawę do miarodajnego określenia postaci ekwiwalentu – obniżenia użyteczności nieruchomości albo jej wartości, przy czym nie może on przewyższać wartości nieruchomości.

Zasądzając w rozpatrywanej sprawie jednorazowe wynagrodzenie na rzecz wnioskodawców, Sąd Rejonowy miał na uwadze dotychczasowy sposób korzystania przez nich z przedmiotowego prawa, społeczno–gospodarcze przeznaczenie nieruchomości obciążonej oraz znaczny obszar strefy oddziaływania służebności przesyłu. Uwzględnił również fakt, iż ustanowienie służebności przesyłu nie pozbawia w zupełności faktycznego władztwa właściciela nad nieruchomością obciążoną i rozważył stopień tej ingerencji w rozpatrywanym przypadku. Miał na uwadze także, że w ramach wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy kompensuje się również zmniejszenie wartości nieruchomości obciążonej, związane z posadowieniem na niej urządzeń przesyłowych. A zatem uwzględnił, iż wynagrodzenie za ustanowienie służebności powinno równoważyć wszelki uszczerbek związany z trwałym obciążeniem nieruchomości.

Wyliczona przez biegłego wysokość wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu, obejmująca zarówno wartość szkody z tytułu obniżenia wartości nieruchomości w związku z posadowieniem na niej urządzeń przesyłowych jak i wysokość wynagrodzenia za dalsze korzystanie z nieruchomości, wynosiła w przypadku działek o nr nr (...) i (...) stanowiących własność P. D. 66.355 zł, a działek o nr nr (...) stanowiących własność E. M. 48.753 zł.

Wbrew bowiem stanowisku uczestnika, z ustalonej kwoty odszkodowania nie ulega wyłączeniu kwota przyznana wnioskodawcom lub ich poprzednikom prawnym w związku z zawarciem umów przy wybudowaniu gazociągu. Odszkodowania te dotyczyły szkód związanych z samym posadowieniem urządzenia przesyłowego, a nie były to wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów, Sąd I instancji orzekł jak w pkt 8 i 9 sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania rozstrzygnął zaś na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie. Na tej zasadzie strony pozostały przy swoich kosztach poniesionych na wynagrodzenie pełnomocnika fachowego. Jednocześnie każda ze stron żądała przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, zatem obciążono je po połowie kosztami ww. dowodu i na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. szczegółowe wyliczenie w tym zakresie pozostawił referendarzowi sądowemu.

Pozostałymi kosztami postępowania wnioskodawców i uczestnika postępowania obciążano nadto w zakresie przez nich poniesionym (pkt. 4 postanowienia). Należało przy tym podkreślić, że brak było podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie art. 520 § 2 k.p.c. i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez zainteresowanych (takie wnioski złożyli zarówno wnioskodawca jak i uczestnik postępowania), albowiem nie byli oni w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania, a ich interesy nie były sprzeczne. Wręcz przeciwnie. Zarówno wnioskodawcy, jak i uczestnik postępowania zgodnie dążyli do ustanowienia służebności przesyłu, a sporną kwestią była wyłącznie wysokość wynagrodzenia. Dlatego też brak było przesłanek uzasadniających zastosowanie ww. przepisu.

Apelację od powyższego postanowienia wywiódł uczestnik, zaskarżając go w części tj. w zakresie punktów 1-9 (co do wysokości przyznanego wynagrodzenia).

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1) naruszenia przepisów postępowania w postaci art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c. oraz w związku z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez błędną ocenę materiału dowodowego, to jest opinii sporządzonej przez biegłego z dziedziny gazownictwa P. G., dotyczącej określenia szerokości pasa służebności na 36 m i wartości współczynnika współkorzystania z w tym pasie na 0,05, dokonaną z przekroczeniem granic oceny opinii biegłych sądowych - tj. z pominięciem kryteriów oceny opinii biegłych: spójności, zgodności z zasadami doświadczenia życiowego oraz logicznego myślenia, poziomu wiedzy merytorycznej biegłego, sposobu uzasadnienia objętych opinią wniosków, stopnia stanowczości wyrażonych w niej ocen - polegającą na:

a) uznaniu, iż przedmiotowa opinia w zakresie ustalenia wartości współczynnika współkorzystania jest nieprzydatna dla rozstrzygnięcia z uwagi na:

- zastrzeżenie określania wartości współczynnika współkorzystania do wyłącznej kompetencji rzeczoznawców majątkowych, podczas gdy powyższe nie wynika z żadnych przepisów prawa, wobec czego kwestia ta nie mogła mieć wpływu na ocenę wiarygodności i mocy dowodowej opinii biegłego w zakresie ustalenia wartości współczynnika współkorzystania,

- dokonanie przez biegłego ustaleń w tym zakresie z pominięciem wszystkich istotnych czynników wpływających na wartość współczynnika współkorzystania, podczas gdy z treści opinii wprost wynika, iż biegły uwzględnił wszelkie aspekty istotne dla określania wartości tego współczynnika, co nakazywało uznanie opinii biegłego z dziedziny gazownictwa za przydatną dla rozstrzygnięcia w całości,

b) dokonaniu oceny opinii biegłego odrębnie w zakresie ustalenia szerokości pasa służebności i odrębnie w zakresie wartości współczynnika współkorzystania w tym pasie, skutkującej błędnym przyjęciem przydatności opinii wyłącznie w zakresie szerokości pasa służebności przesyłu, podczas gdy z treści opinii i ustnych wyjaśnień biegłego wynika, iż oba ustalenia opinii tworzą komplementarną i nierozzerwalną całość i tylko łącznie mają sens, co nakazywało ocenić wiarygodność i przydatność opinii odnosząc się niepodzielnie do całości jej ustaleń - która to ocena może prowadzić wyłącznie do uznania opinii za przydatną lub nieprzydatną dla rozstrzygnięcia w całości - zaś prawidłowo dokonana ocena powinna prowadzić do uznania przedmiotowej opinii w całości za wiarygodną i przydatną dla rozstrzygnięcia,

- co miało istotny wpływ na wynik sprawy, albowiem przełożyło się na dokonanie błędnych ustaleń faktycznych w zakresie wartości jednorazowych wynagrodzeń za ustanowienie służebności przesyłu w pasach służebności o szerokości 36 m,

2) naruszenia przepisów postępowania w postaci art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz w związku z w związku z art. 156 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. Nr 115, poz. 741 z późn. zm.) poprzez błędną ocenę materiału dowodowego, to jest opinii sporządzonych przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego D. B., dokonaną niewszechstronnie i z naruszeniem zasad oceny opinii biegłych sądowych, polegającą na uznaniu, iż przedmiotowe opinie są przydatne dla określenia wynagrodzeń za ustanowienie służebności przesyłu i wydania rozstrzygnięcia w sprawie, podczas gdy wskazane opinie

pozostawały w sprzeczności z opinią sporządzoną przez biegłego z dziedziny gazownictwa i w toku postępowania nie wyeliminowano tej sprzeczności, a ponadto upłynął okres ich ważności wynoszący 12 miesięcy oraz uzasadniało przyjęcie, iż przedmiotowe opinie w obecnym kształcie są nieprzydatne dla rozstrzygnięcia w sprawie,

- co miało istotny wpływ na wynik sprawy, albowiem przełożyło się na dokonanie błędnych ustaleń faktycznych w zakresie wartości jednorazowych wynagrodzeń za ustanowienie służebności przesyłu w pasach służebności o szerokości 36 m,

3) naruszenia przepisów postępowania w postaci art. 217 § 3 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. w związku z art. 286 k.p.c. oraz w związku z art. 13 § 2 k.p.c. polegające na oddaleniu jego wniosku o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność ponownego oszacowania wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu przy uwzględnieniu całości ustaleń opinii biegłego z zakresu gazownictwa, tj. przy uwzględnieniu również współczynnika współkorzystania z nieruchomości 0,05, jako zbędnego, podczas gdy przeprowadzenie tego było konieczne celem wyeliminowania rozbieżności pomiędzy opiniami biegłych sądowych i ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia, tj. wysokości wynagrodzeń za ustanowienie służebności przesyłu spełniających kryterium „odpowiedniości”,

- co miało istotny wpływ na wynik sprawy, albowiem przełożyło się na dokonanie przez Sąd I instancji błędnego ustalenia faktycznego w zakresie wartości jednorazowych wynagrodzeń za ustanowienie służebności przesyłu w pasach służebności o szerokości 36 m,

4) naruszenia (w wyniku naruszeń objęte powyższymi zarzutami) przepisów prawa materialnego w postaci art. 305¹ k.c. w związku z art. 305² § 2 k.c. poprzez błędne zastosowanie polegające na ustanowieniu służebności przesyłu na nieruchomościach wnioskodawców w pasach o szerokościach 36 m za jednorazowymi wynagrodzeniami w wysokościach nieodpowiednich tj. nie uwzględniających rzeczywistego stopnia współkorzystania w obrębie tak szerokich pasów służebności, oszacowanych ponadto w operatach szacunkowych, które utraciły ważność.

W powołaniu na ww. zarzuty uczestnik wniósł o:

1) zmianę postanowienia w zaskarżonej części poprzez ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomościach wnioskodawców objętych niniejszym postępowaniem zgodnie z treściami wskazanymi w pkt 1)-7) sentencji zaskarżonego postanowienia, jednakże za wynagrodzeniami określonymi przy uwzględnieniu obu integralnych ustaleń opinii biegłego z dziedziny gazownictwa, tj. szerokości pasa służebności wynoszącej 36 m oraz wartości współczynnika współkorzystania w tym pasie wynoszącego 0,05;

2) zasądzenie od wnioskodawców na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych;

ewentualnie o:

3) uchylene zaskarżonego postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Gnieźnie;

4) zasądzenie od wnioskodawców na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych oraz o pozostawienie Sądowi Rejonowemu rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej;

ponadto o:

5) rozpoznanie sprawy na rozprawie (art. 374 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.);

6) rozpoznanie przez Sąd Okręgowy (art. 380 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) postanowienia Sądu Rejonowego w Gnieźnie zapadłego na rozprawie dnia 30 kwietnia 2019 r. w przedmiocie oddalenia jego wniosku o przeprowadzenie

dowodu z uzupełniającej opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego (pkt 1), albowiem wskazane postanowienie nie podlegało zaskarżeniu w drodze zażalenia w toku postępowania przed Sądem Rejonowym, a miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, na co wskazuje treść i uzasadnienie zarzutów apelacji - a następnie dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność ponownego oszacowania wynagrodzeń za ustanowienie służebności przesyłu przy uwzględnieniu obu ustaleń opinii biegłego z dziedziny gazownictwa, tj. szerokości pasa służebności wynoszącej 36 m oraz wartości współczynnika współkorzystania w tym pasie wynoszącego 0,05.

W odpowiedzi na apelację uczestnika wnioskodawcy wnieśli o jej oddalenie oraz zasądzenie od niego na ich rzecz kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W replice uczestnika na odpowiedź wnioskodawców na jego apelację podtrzymał on w całości wnioski i zarzuty apelacji.

Postanowieniem z dnia 16 października 2020 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowił przeprowadzić dowód z uzupełniającej opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego D. B. celem ustalenia, czy w związku z upływem 12 - miesięcznego okresu od wydania opinii z dnia 25 lutego 2016 r. sporządzonych w toku spraw prowadzonych pod sygn. I Ns 1252/14 oraz pod sygn. I Ns 1253/14 przez Sąd Rejonowy w Gnieźnie oraz opinii uzupełniającej z dnia 26 września 2016 r. sporządzonej w toku sprawy prowadzonej pod sygn. akt I Ns 1252/14 przez Sąd Rejonowy w Gnieźnie istnieją podstawy do potwierdzenia ich aktualności, a nadto w przypadku odpowiedzi twierdzącej, zobowiązał ww. biegłego do dołączenia do operatu klauzuli (art. 156 ust. 4 ustawy o gospodarce nieruchomościami, Dz.U. z 2020 r. poz. 65), w której biegły oświadczy o aktualności operatu, w myśl § 58 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (Dz.U. nr 207, poz. 2109). Z kolei w przypadku odpowiedzi przeczącej zobowiązał ww. biegłego do wyliczenia wysokości odpowiedniego wynagrodzenia przysługującego wnioskodawcom jednorazowo za ustanowienie służebności przesyłu.

Pismem z dnia 27 października 2020 r. uczestnik wniósł o zmianę postanowienia dowodowego z dnia 16 października 2020 r. w przedmiocie dopuszczenia dowodu z uzupełniającej opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego D. B. poprzez sformułowanie nowej tezy dowodowej i powołanie tego dowodu na okoliczność ponownego oszacowania wynagrodzeń za ustanowienie służebności przesyłu przy uwzględnieniu opinii biegłego z dziedziny gazownictwa, tj. wskazanej w jej treści szerokości pasa służebności wynoszącej 36 m oraz wartości współczynnika współkorzystania w tym pasie wynoszącego 0,05 celem wyeliminowania sprzeczności pomiędzy opinią biegłego rzeczoznawcy majątkowego oraz biegłego z dziedziny gazownictwa, która może być wykorzystana wyłącznie w całości. Przy czym ewentualnie, przy założeniu, iż opinia biegłego z dziedziny gazownictwa jest nieprzydatna dla rozstrzygnięcia sprawy w całości, wniósł o uchylenie ww. postanowienia dowodowego podtrzymując wniosek ewentualny apelacji, tj. o uchylenie zaskarżonego postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Gnieźnie.

W dniu 27 września 2021 r. do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęły opinie uzupełniające.

Wnioskodawcy nie wnosili do nich zastrzeżeń. Z kolei uczestnik w piśmie procesowym z dnia 26 października 2021 r. wskazał, że kwestionuje je w zakresie:

- a) przyjęcia przez biegłego do wyliczeń powierzchni pasów służebności przesyłu pozostających w sprzeczności z opinią biegłego z dziedziny gazownictwa oraz z opinią biegłego z dziedziny geodezji;
- b) przyjęcia przez biegłego do wyliczeń wartości współczynnika korzystania „k” pozostających w sprzeczności z całością ustaleń opinii biegłego z dziedziny gazownictwa.

Podniósł nadto, że z uwagi na powyższe podważa oszacowane wartości służebności przesyłu.

Jednocześnie wniósł o dopuszczenie dowodu z uzupełniających pisemnych opinii biegłego na okoliczność ponownego przeliczenia wartości służebności przesyłu przy uwzględnieniu:

a) pasów służebności przesyłu określonych w opinii biegłego z dziedziny gazownictwa, tj. pasów o szerokości 36 m wyznaczonych w sposób niesymetryczny względem osi gazociągu (21 m na południe od osi gazociągu i 15 m na północ od osi gazociągu), których powierzchnie zostały ustalone w opinii biegłego geodety;

b) obu ustaleń opinii biegłego z dziedziny gazownictwa, tj. szerokości pasa służebności wynoszącej 36 m oraz wartości współczynnika współkorzystania w tym pasie wynoszącego 0,05,

Niezależnie od powyższego wniósł o dopuszczenie dowodu z pisemnej opinii uzupełniającej biegłego z dziedziny gazownictwa na okoliczność wyjaśnienia:

a) sposobu wyznaczenia pasa służebności przesyłu o szerokości 36 m względem osi gazociągu;

b) czy możliwe jest wykorzystanie opinii biegłego w zakresie ustalenia szerokości pasa służebności przesyłu na 36 m z pominięciem ustalenia dotyczącego współczynnika współkorzystania z tego pasa o wartości 0,05, a konsekwentnie, czy biegły podtrzymuje wydaną przez siebie opinię wyłącznie w zakresie ustalenia szerokości pasa służebności przesyłu na 36 m, tj. jako traktowaną w oderwaniu od współczynnika „k” o wartości 0,05, na skutek dokonania przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego ustalenia odmiennych wartości współczynnika k (0,25 i 0,3) odnoszących się do pasa o szerokości 36 m;

W ramach wniosku ewentualnego wniósł dodatkowo o skierowanie sprawy na rozprawę i przeprowadzenie konfrontacji biegłego rzeczoznawcy majątkowego oraz biegłego z dziedziny gazownictwa, celem wyjaśnienia sprzeczności pomiędzy sporządzonymi przez nich opiniami.

Biegły ustosunkował się do ww. zarzutów w opinii uzupełniającej z dnia 20 stycznia 2022 r.

Pismem z dnia 28 lutego 2022 r. uczestnik zakwestionował opinię uzupełniającą z 20 stycznia 2022 r. w zakresie wyjaśnień dotyczących wartości współczynnika „k” - jako stanowiących niedopuszczalne zakwestionowanie opinii biegłego z zakresu gazownictwa P. G., podtrzymał w całości stanowisko przedstawione w piśmie z 26 października 2021 r.

Postanowieniem z dnia 31 maja 2022r. Sąd Okręgowy w Poznaniu na podstawie art. 235² § 1 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. pominął wnioski dowodowe uczestnika postępowania na okoliczności wskazane w apelacji i w pismach z 27 października 2020 r. i z 26 października 2021 r., z kolei a na podstawie art. 381 k.p.c. pominął wniosek dowodowy uczestnika postępowania o przeprowadzenie konfrontacji biegłego rzeczoznawcy majątkowego oraz biegłego z dziedziny gazownictwa.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja polegała uwzględnieniu jedynie w części.

W pierwszej kolejności należało odnieść się do zarzutów mających za przedmiot przeprowadzenie i ocenę dowodów oraz wnioskowanie Sądu Rejonowego. Tylko bowiem prawidłowo ustalony stan faktyczny daje podstawy do weryfikacji zastosowanych norm prawa materialnego.

W ocenie uczestnika Sąd Rejonowy dokonał błędnej oceny opinii sporządzonej przez biegłego z dziedziny gazownictwa P. G. dotyczącej określenia szerokości pasa służebności i wartości współczynnika współkorzystania. Jego zdaniem brak było podstaw do częściowej odmowy przypisania jej wiarygodności tj. co do ustalonego przez ww. biegłego współczynnika „k”, gdyż ocena ww. kwestii oraz pasa służebności były względem siebie komplementarne.

Kwestionował także przypisanie wiarygodności opiniom sporządzonym przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego D. B. na etapie postępowania przed sądem I instancji.

Wskazania wymagało zatem, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, w oparciu o wszechstronne rozważenie całego zebranego materiału (art. 233 § 1 k.p.c.). Skuteczne podważanie oceny dowodów możliwe jest gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo skutkowych (por. m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 29 lipca 2015 r., III AUa 216/15). Z kolei sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału zachodzi, gdy powstaje dysharmonia pomiędzy przeprowadzonymi dowodami a konkluzją, do jakiej dochodzi sąd na ich podstawie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 23 czerwca 2015 r., I ACa 221/15). Dlatego też bez wykazania tego rodzaju uchybień zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. pozostaje bezzasadny. Niemniej dowód z opinii biegłego w sferze merytorycznej obejmuje zagadnienia z kategorii wiedzy specjalnej, fachowej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 października 2021 r., sygn. akt I AGa 32/18). Powyższe skutkuje zaś tym, że jego ocena dokonywana przez sąd nie może obejmować przedstawionych w nim poglądów naukowych lub dotyczących wiedzy specjalistycznej, również gdy skład orzekający ją posiada (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 stycznia 2021 r. sygn. akt I ACa 345/19). Jego weryfikacja podlega zatem kontroli z punktu widzenia przydatności dla wydania rozstrzygnięcia w danej sprawie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 1 października 2020 r., sygn. akt I ACa 789/19) oraz „według właściwych dla przedmiotu opinii kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23 marca 2021 r., sygn. akt I ACa 1317/19).

Punkt wyjścia do oceny pierwszego z poniesionych przez apelującego zarzutów stanowił zakres wiedzy eksperckiej biegłego P. G.. Specjalizuje się on bowiem w dziedzinie gazownictwa tj. przemysłu gazowego, infrastruktury gazowniczej oraz wpływu ww. branży na środowisko. Nie mogło zatem budzić wątpliwości, że jego wiedza pozwalała na ustalenie pasa służebności. Niemniej dokonana przez niego ocenę należało skonfrontować z wytycznymi dotyczącymi przedmiotowego zagadnienia wynikającymi z orzecznictwa Sądu Najwyższego. To one mają bowiem decydujące znaczenie w tym kontekście, nie zaś Krajowy Standard Wyceny Specjalistyczny „Określanie wartości służebności przesyłu i wynagrodzenia za jej ustanowienie oraz wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorców przesyłowych” sporządzony przez Polską Federację Stowarzyszeń Rzeczoznawców Majątkowych i to niezależnie od jego wersji. Zaznaczenia w tym kontekście wymagało jednak, iż brak było podstaw do przyjęcia, że między ww. standardami, a wytycznymi Sądu Najwyższego występują istotne sprzeczności. Powyższe dotyczy przy tym zarówno standardów zalecanych do stosowania od dnia 08 stycznia 2015 r., jak i od dnia 01 stycznia 2017 r., w szczególności iż każdy z nich zakłada możliwość odstępstwa od nich z uwagi na okoliczności danego przypadku.

W uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2015 r., sygn. akt III CZP 88/15, na co zwrócił uwagę także Sąd Rejonowy, wskazano, iż służebność przesyłu ma charakter czynny. Jej ustanowienie upoważnia przedsiębiorcę do określonych działań na nieruchomości obciążonej, których cel ma być podporządkowany utrzymaniu we właściwym stanie technicznym urządzeń niezbędnych do wykonywania działalności gospodarczej polegającej na dostarczaniu odbiorcom energii, płynów, czy świadczeniu usług polegających na odbiorze ścieków i zapewnieniu łączności. W praktyce oznacza to upoważnienie do wejścia przez przedsiębiorcę (jego pracowników, podwykonawców) na obciążony grunt, zajęcia go na czas budowy urządzeń, ich trwałego osadzenia na nim, a następnie upoważnienie do wchodzenia na grunt w celu podejmowania czynności koniecznych do utrzymania, konserwacji, remontu, modernizacji, dozoru czy usunięcia awarii urządzeń przesyłowych. Uprawnieniu przedsiębiorcy do podejmowania określonych wyżej działań odpowiada zaś obowiązek właściciela nieruchomości obciążonej ich znoszenia. Wiąże się to także z ograniczeniami co do sposobu korzystania z gruntu i takiego jego zagospodarowania, by przedsiębiorca miał zagwarantowaną stałą możliwość dostępu do swoich urządzeń.

Niewątpliwie zatem powierzchnia nieruchomości zajęta pod służebność powinna odpowiadać ww. potrzebom tj. konserwacji, naprawie i modernizacji urządzeń przesyłowych i usuwaniem ich awarii. Jej szerokość określają zatem

praktyczne potrzeby budowy i wszechstronnej obsługi ww. urządzeń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2020 r., sygn. akt I CSK 566/19).

Odnosząc powyższe do niniejszej sprawy pokreślić należało, że ww. biegły z dziedziny gazownictwa wprost podniósł, iż przez pojęcie pasa eksploatacyjnego należy rozumieć teren niezbędny do prawidłowej eksploatacji gazociągu przesyłowego i umożliwiać tym samym dokonywanie m.in. kontroli okresowych, przeglądów, prób działania, konserwacji, sprawdzania oznakowania trasy, identyfikacji strefy naruszeń strefy kontrolowanej, kontroli stanu przykrycia gazociągu (k.126-127, k. 163-164). Nadto biegły uwzględnił zakres oddalenia od przedmiotowego gazociągu światłowodu (k. 226). Nie mogło budzić zatem wątpliwości, iż ustalił on pas przedmiotowej służebności w sposób zgodny z ww. wytycznymi i świadczący o wysokim poziomie jego wiedzy.

Niemniej opinie wydane przez ww. biegłego w przedmiocie współczynnika „k” polegają zupełnie odmiennej ocenie. Po pierwsze kwestia ta nie była objęta tezą zakreśloną postanowieniem z dnia 2 lutego 2015 r. (k. 100). Wypowiadając się w ww. zakresie biegły przekroczył zatem zakres wyznaczony mu przez Sąd Rejonowy. Powyższego nie zmieniają jego twierdzenia, co do tego, że posiadał kompetencje w ww. przedmiocie i zobowiązanie go do ustosunkowania się do zarzutów uczestnika zawartych w piśmie procesowym z dnia 7 października 2015 r. (k. 209-211).

Po pierwsze ww. biegły wprost podniósł, że ustalony przez niego współczynnik wykorzystania na poziomie 0,05 dotyczy wyłącznie wymiaru gazowniczego (k.229). Nadto co do podnoszonej przez niego zależności między szerokością pasa służebności, a ww. współczynnikiem (k. 459) podkreślić należało, jak słusznie wskazał biegły rzeczoznawca z opinii uzupełniającej z 20 stycznia 2022 r. (k. 854v), że z opinii biegłego z dziedziny gazownictwa nie wynikało aby stopień interwencji w prawo własności nieruchomości objętych przedmiotowymi wnioskami o ustanowienie służebności przesyłu był różny w poszczególnych pasach służebności. O potrzebie ustalania ww. współczynnika przez innego biegłego przesądziło jednak to, jakie okoliczności poza szerokością służebności winny zostać uwzględnione w ww. zakresie. Jak bowiem podkreślił biegły z dziedziny nieruchomości i gospodarki nieruchomościami D. B. ww. okoliczność stanowi tylko jeden z elementów mających znaczenie w tym kontekście. Poza nią ww. biegły wziął bowiem pod uwagę także ilość podmiotów uprawionych do współkorzystania z gruntu, rodzaj nieruchomości oraz sposób i potencjalną częstotliwość korzystania z nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe (k. 294 i k. 360), a w opiniach uzupełniających także rodzaj i parametry urządzeń przesyłowych, istnienie na nieruchomości innych urządzeń przesyłowych, których pasy służebności przesyłu pokrywają się przynajmniej w części, zakres uprawnień przedsiębiorcy przesyłowego, ograniczenie prawa własności lub prawa użytkowania wieczystego oraz korzyści, jakie odnosi właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości z tytułu posadowienia urządzeń przesyłowych, zaspokajających bezpośrednio jego potrzeby (k.727-728, k. 799-800).

Z powyższego wprost wynika zatem, że biegły D. B. uwzględnił dodatkowe czynniki wpływające na poziom współkorzystania przez uczestnika z nieruchomości objętych wnioskami w niniejszej sprawie. Z kolei biegły P. G. zaniechał powyższego. Jego opinie w tym zakresie, niezależnie od tego, że zostały wydane z przekroczeniem tezy dowodowej zakreślonej przez Sąd I instancji nie mogły okazać się tym samym przydatne. Zakres wiedzy specjalistycznej posiadanej przez ww. biegłego nie pozwalał bowiem na uwzględnienie wszystkich istotnych parametrów, a jedynie jednego z mających znaczenie aspektów tj. gazownictwa, a sama częstotliwość dotychczasowego korzystania przez uczestnika z przedmiotowych urządzeń nie może kluczowa. Potencjalne awaria i ich ilość nie jest bowiem do przewidzenia.

Zaznaczenia w tym miejscu wymagało, że współczynnik „k” wyliczony przez biegłego D. B. w opiniach głównych wydanych na etapie postępowania przed Sądem I instancji i opiniach uzupełniających wydanych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym różniły się od siebie. Przy czym, jak wskazano powyżej, to w późniejszych z nich wyliczono go w sposób bardziej wszechstronny. Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego to im należało przypisać wiarygodność w ww. zakresie.

Jednocześnie przedmiotowy parametr stanowi jeden z elementów wynagrodzenia z tytułu ustanowienia służebności przesyłu, co do wyliczenia którego wiedzę specjalną posiadają biegli z dziedziny wyceny nieruchomości, a nie gazownictwa. Dlatego też, choć nie sposób było odmówić biegłemu P. G. szerokiego zakresu wiedzy z dziedziny, w której się wyspecjalizował, a także stanowczości i logiczności jego wywodów co do szerokości pasa służebności, to ww. przymiotów nie sposób było przypisać jego ocenie współczynnika „k”. Nie było ona bowiem wszechstronna. Powyższe w sposób oczywisty nie przekreśliło jednak jej wiarygodności w całości. W sposób prawidłowy Sąd Rejonowy podstawą poczynionych przez niego ustaleń faktycznych uczynił zatem część opinii ww. biegłego.

Drugi z podniesionych w apelacji zarzutów okazało się częściowo uzasadniony. Zgodnie bowiem z art. 156 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1990 ze zm.) możliwość wykorzystania operatu szacunkowego została ograniczona czasowo tj. do 12 miesięcy od daty jego sporządzenia. Po upływie ww. terminu niezbędne jest zaś potwierdzenie jego aktualności albo wykonanie nowego operatu. Wyliczając wysokość wynagrodzenia z tytułu ustanowienia służebności przesyłu niezbędne jest zaś uwzględnienie wartości nieruchomości i mieć na względzie szkodę właściciela wynikającą z uszczuplenia przysługującego mu prawa własności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2021 r., sygn. akt IV CSKP 35/21). Niezbędne było zatem dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego rzeczoznawcy majątkowego D. B. zgodnie z tezą wskazaną w postanowieniu z dnia 16 października 2020 r. Przy czym ww. problematyka była jedyną przyczyną, dla której zasadne okazało się przeprowadzenie postępowania dowodowego na etapie postępowania apelacyjnego.

Podkreślenia w tym miejscu wymagało także, że w ocenie Sądu Okręgowego niezależnie od powyższego przypisanie wiarygodności opiniom biegłego sądowego D. B. przez Sąd Rejonowy było uzasadniane.

W art. 305² § 1 i 2 k.c. nie określono wskazówek, w jaki sposób powinna być ustalona suma ww. świadczenia. W orzecznictwie wyrażono zapatrywanie, aby w ww. zakresie sięgać na zasadzie analogii do wyznaczników wypracowanych w odniesieniu do wynagrodzeń właścicieli nieruchomości obciążonych służebnościami dróg koniecznych, oczywiście przy uwzględnieniu różnic między ww. ograniczonymi prawami rzeczowymi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2012 roku IV CSK 56/12). Nadto zważyć należało, że w ustawie mowa o ustanowieniu służebności przesyłu za wynagrodzeniem, nie zaś za odszkodowaniem. Pojęcie wynagrodzenie jest przy tym szersze niż odszkodowanie. Świadczenie to powinno zatem równoważyć wszelki uszczerbek związany z trwałym obciążeniem nieruchomości. Źródłem uszczerbku po stronie właściciela w przypadku ustanowienia służebności przesyłu jest przy tym zdarzenie w postaci ustanowienia ograniczonego prawa rzeczowego, a nie posiadanie samych urządzeń i ten właśnie uszczerbek podlega wyrównaniu. Brak sprecyzowania ww. kryteriów oznacza także, że przedmiotowe wynagrodzenie powinno być ustalane każdorazowo indywidualnie i dostosowane do okoliczności danej sprawy, w tym zakresu, charakteru i trwałości obciążenia, jego uciążliwości, wpływu na ograniczenie korzystania z nieruchomości przez właściciela, a także zmniejszenia jej wartości. Uwzględnić należy przy tym, czy urządzenia przesyłowe służą także zaspokojeniu potrzeb właściciela nieruchomości obciążonej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2012 r., sygn. akt II CSK 401/11, z dnia 27 lutego 2013 r., sygn. akt IV CSK 440/12, z dnia 8 lutego 2013 r., sygn. akt IV CSK 317/12, z dnia 20 września 2012 r., sygn. akt IV CSK 56/12, oraz z dnia 18 kwietnia 2012 r., sygn. akt V CSK 190/11, z dnia 13 czerwca 2018 r., sygn. akt III CZP 118/17).

Opinie główne biegłego z dziedziny nieruchomości i gospodarki nieruchomościami uwzględniały ww. parametry. Biegły wziął bowiem pod uwagę przeznaczenie przedmiotowych nieruchomości, ograniczenia w korzystaniu z nich w związku z ustanowieniem służebności przesyłu, obniżenie wartości nieruchomości, utratę pożytku, rozmiar utraconych korzyści, ewentualne powstałe szkody i zmniejszenie użyteczności. Dlatego też przy wyliczaniu ww. wynagrodzenia wykorzystał on wzór odnoszący się do wartości nieruchomości porównawczej bez obciążeń, pasa służebności i współczynników przekształcających takich jak: relacja efektywnego dochodu brutto z czynszu dzierżawy podobnych nieruchomości do wartości rynkowej nieruchomości, współczynnika współkorzystania z nieruchomości w pasie służebności, stopy kapitalizacji brutto dla sektora podobnych nieruchomości oraz współczynnika obniżenia wartości rynkowej jednostki porównawczej nieruchomości na skutek lokalizacji urządzenia przesyłowego w dokumentacji planistycznej oraz na skutek posiadania urządzenia przesyłowego na nieruchomości powodującego

zmianę lub ograniczenie sposobu użytkowania nieruchomości (k. 270-272, k. 338-340). Powyższe parametry zostały przy tym uwzględnione w opiniach uzupełniających wydanych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym. Biegły zastosował przy tym częściowo odmienne nazewnictwo i wiązał w nich pod uwagę także skapitalizowany podatek od nieruchomości z powierzchni pasa służebności przesłu obciążającej przedsiębiorcę przesyłowego, co było korzystne dla uczestnika.

Opinie uzupełniające D. B. okazały się zatem w pełni przydatne do wydania rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. Biegły w sposób dokładny i logiczny wyjaśnił w jaki sposób przy posłużeniu się posiadanej przez niego wiedzy eksperckiej, której poziom nie budził zastrzeżeń wyliczył wysokość ww. parametrów i umotywował tym samym jej wnioski w sposób przekonujący.

Powyższej weryfikacji nie zmieniły przy tym zarzuty zgłoszone do nich przez uczestnika. Problematyka trafności ustalonego przez niego poziomu współczynnika „k” była już przedmiotem wcześniejszych rozważań, tym samym ponawianie argumentacji jej dotyczące nie jest celowe. Niezbędne było odniesienie się zaś do kwestii podnoszonej przez uczestnika ich sprzeczności z opinią biegłego geodety w zakresie powierzchni służebności. O ile bowiem ww. wartość kształtowała się odmiennie w przypadku opinii uzupełniających biegłego D. B. sporządzonych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym (k. 732. K. 804) i opiniach biegłego geodety B. S. z grudnia 2017 r. (k. 508, k. 510), to uczestnik pominął, że opinie biegłego geodety, nie uwzględniały wszystkich działek, co do których wypowiedział się biegły rzeczoznawca (m.in. działki nr (...)). Nadto jego argumentacja w tym zakresie ograniczyła się wyłącznie do ogólnikowego wskazania na przedmiotowe różnice bez podania, z jakich przyczyn wyliczenia biegłego D. B. miałyby być błędne. Jego argumentacja miała zatem charakter polemiczny i nie mogła skutkować potrzebą powołania kolejnej opinii uzupełniającej i to niezależnie od woli ww. biegłego – w szczególności, że w późniejszych zarzutach złożonych do opinii rzeczoznawcy poza ogólnikowym wskazaniem na podtrzymanie dotychczasowego stanowiska uczestnik skupił się już wyłącznie na podważaniu zasadności przyjętego przez niego współczynnika „k” (k. 861 – 865). Jednocześnie zakres wiedzy biegłego z dziedziny gazownictwa, choć wystarczający do wytyczenia szerokości pasa służebności nie pozwalał na wyliczenie jej powietrzni. Powyższe nie obejmuje zagadnień dotyczących urządzeń przesyłowych.

W ocenie apelującego Sąd Rejonowy błędnie oddalił zgłoszony przez niego wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego, który miałyby posłużyć się współczynnikiem „k” na poziomie 0,05. Niemniej, jak już wyjaśniono, tak określona jego wartość nie uwzględniła licznych okoliczności, które miały znaczenie z punktu widzenia rzeczywistego zakresu współkorzystania przez uczestnika z części nieruchomości objętej służebnością przesyłu. Tym samym ww. postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 30 kwietnia 2019 r. było prawidłowe.

Niezasadność zarzutów apelacji, poza problematyką aktualności wyceny nieruchomości objętych przedmiotowymi wnioskami o ustanowienie służebności przesyłu oraz zarzutów zgłoszonych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym przesądziło nadto o pominięciu wniosków dowodowych zwartych w pismach z dnia 26 października 2020 r. i z dnia 28 lutego 2021 r. oraz wniosku o przeprowadzenie konfrontacji biegłego rzeczoznawcy majątkowego i z dziedziny gazownictwa. Przeprowadzenie kolejnych dowodów z opinii uzupełniających biegłego rzeczoznawcy i gazownictwa prowadziłoby bowiem jedynie do przedłużenia postępowania, gdyż pozowałoby bez wpływu na treść wydanego rozstrzygnięcia. Z kolei wniosek o przeprowadzenie konfrontacji między ww. biegłymi był spóźniony. Skoro bowiem uczestnik podważał wyliczenia biegłego rzeczoznawcy majątkowego oraz przyjęty przez niego poziom współczynnika „k” już na etapie postępowania przed Sądem I instancji powinien złożyć wówczas ww. wniosek, czego jednak zaniechał. Nadto nie wyjaśnił dlaczego przedmiotowe żądanie sformułował dopiero na etapie postępowania przed Sądem Okręgowym. Nie ulegało zatem wątpliwości, że mógł złożyć ww. wniosek wcześniej i to wówczas powstała się taka potrzeba (art. 381 k.p.c.). Niemniej Sąd II instancji jako sąd merytoryczny zgodnie z art. 382 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu przed Sądem I i II instancji. Przepisy proceduralne przewidują zatem możliwość uzupełnienia postępowania dowodowego w toku rozpoznawania apelacji zarówno na wniosek stron (art. 381 k.p.c.), jak i z urzędu (art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c), z czego Sąd Okręgowy skorzystał w niniejszej sprawie. Norma z art. 381 k.p.c. nie obliguje przy tym sądu do pominięcia danego dowodu i to pomimo nie spełnienia przesłanek w nim wskazanych tj. brak możliwości powołania go w postępowaniu

przed sądem pierwszej instancji, czy też późniejszego wyniknięcia potrzeby powołania się na niego. Istotne jest bowiem, że „przepis ten nie może stanowić przeszkody do wyjaśnienia okoliczności koniecznych do prawidłowego rozstrzygnięcia sporu, do czego zawsze powinien dążyć sąd drugiej instancji” (wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 28 marca 2014 r., sygn. akt III CSK 150/13). Podkreślenia wymagało zatem, że przedmiotowa konfrontacja nie prowadziła do ustalenia okoliczności istotnych z punktu widzenia niniejszej sprawy. Ich ustalenia, jak wynika z dotychczasowych rozważań, było bowiem możliwe na podstawie przeprowadzonych dowodów, a sprzeczność między ww. opiniami, która miałaby uzasadniać przeprowadzenie konfrontacji miała wyłącznie charakter pozory. Ich wniosku było odmienne wyłącznie z uwagi na to, iż ich podstawę stanowiły inne założenia. Tym samym w braku podstaw do przeprowadzenia ww. dowodu zbędne było rozpoznanie niniejszej sprawy na rozprawie. Sąd Okręgowy nie był także zobligowany do jej przeprowadzenia. Wniosek w tym zakresie nie został bowiem złożony w apelacji lub odpowiedzi na apelację (art. 374 k.p.c.).

Konkludując zmiana ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Rejonowy była zasadna jedynie w części, jak wynikała z potrzeby aktualizacji opinii biegłego rzeczoznawcy tj. co do wartości jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu. Zasadne było zatem przyjęcie, że co do działek o nr (...) stanowiących własność P. D. wynosi ona 62 749 zł, a co do działek o nr nr (...) stanowiących własność E. M. 45.157 zł.

Dowód: opinie uzupełniające biegłego sądowego D. B., k. 733 i k. 805.

Podniesionego przez apelującego zarzutu naruszenia prawa materialnego miał on charakter skutkowy. Jego zasadność zależała od tego, w jakim zakresie trafne okazały się zarzuty mające za przedmiot ustalenia faktyczne. W ocenie uczestnika Sąd Rejonowy zasądził bowiem zawyżone odszkodowanie z tytułu ustanowienia służebności przesyłu i tym samym naruszył art. 305 1 i 305 z 2 § k.c. Skoro zatem z aktualnej opinii biegłego rzeczoznawcy wynikało inne wynagrodzenie niż zasądzone przez Sąd I instancji niezbędne było dokonanie zmiany w tym zakresie, o czym orzeczono w punkcie pierwszym podpunkt pierwszy i drugi postanowienia. W pozostałym zakresie apelacja polegała zaś oddaleniu, o czym rozstrzygnięto w punkcie II postanowienia. Powyższa zmiana z uwagi na jej nieznaczny zakres nie wpłynęła jednak na zasadność rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego w przedmiocie kosztów postępowania toczącego się przed nim.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto z kolei biorąc pod uwagę sprzeczność interesów stron na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. na tym etapie. Apelacja uczestnika zmierzała bowiem do zasądzenia od niego jak najniższego wynagrodzenia. Z kolei słuszny interes wnioskodawców uzasadniał dochodzenie go w wysokości uwzględniającej całokształt okoliczności niniejszej sprawy. Na tym etapie wnioski stron nie porywały się, w przeciwieństwie do postępowania przed Sądem I instancji w żadnym zakresie. Jednocześnie przedmiotowe świadczenie uległo zmniejszeniu jedynie w nieznacznej części. Dlatego też zasadne było nałożenie przedmiotowych kosztów wyłącznie na uczestnika. W punkcie czwartym zasądzone zatem od niego na rzecz każdego z wnioskodawców, między którymi występowało współuczestnictwo formalne kosztów zastępstwa w postępowaniu przed sądem I instancji w wysokości 240,00 zł ustalonych zgodnie z 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia ministra sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. w wersji obowiązującej). Zgodnie bowiem z § 2 rozporządzenia ministra sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 3 października 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1667), do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w ww. rozporządzenia tj. 27 października 2016 r. stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Tym samym skoro apelację w niniejszej sprawie złożono 17 marca 2020 r. (k. 622) zastosowanie znalazły aktualne przepisy. Z kolei w punkcie trzecim obciążano uczestnika nieuiszczonymi kosztami sądowymi, które pokryto tymczasowo ze środków Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Poznaniu) i nakazano ściągnąć od niego kwotę 10.148,08 zł. Postanowieniem z dnia 29 listopada 2021 r. na rzecz biegłego D. B. przyznano bowiem wynagrodzenie w kwocie 9.872,14 zł (k. 836), a postanowieniem z dnia 17 marca 2022 r. 275,94 zł. W tym kontekście podkreślenia wymagało także, że ww. dowody zostały przeprowadzone na wniosek uczestnika i w związku z zarzutami przez niego zgłoszonymi. Poniesienie kosztów z nimi związanymi

było zatem w interesie uczestnika i tym samym koszty te powstały w związku z jego udziałem w przedmiotowym postępowaniu (art. 520 § 1 k.p.c.).

Ewa Blumczyńska